

Wandelen voor iedereen

een toolkit voor rolvriendelijke routes

Provincie
Antwerpen

TOERISME
VLAANDEREN

Inhoud

Rolvriendelijk wandelen, stap voor stap	4
1. De voorbereiding	5
1.1. Stel de juiste vragen	6
Waarom leg je de route aan?	7
De locatie van je wandeling	7
Heb je al een netwerk?	8
Je beschikbare budget	8
1.2. Je doelgroep	9
1.3. Wanneer is een wandeling geschikt?	12
1.4. Wie betrek je bij de ontwikkeling van je wandeling, en in welke fase?	13
Je doelgroep	13
Je partners	14
Label en screening	15
2. Een wandeling uitstippelen: Aan de slag!	18
2.1. Een wandeling uittekenen en screenen	21
Informatie verzamelen	21
Screening op het terrein	23
Screening door vrijwilligers	24
2.2. Voorzieningen aan het startpunt	26
Noodzakelijke faciliteiten: parking en sanitair	26
Bijkomende faciliteiten	27
2.3. Faciliteiten en beleving langs de route	28
Rustpunten langs de route	28
Belevingselementen	29
2.4. Hulpmiddelen voor niet-toegankelijke gebieden	32
3. Communicatie	35
3.1. Ontsluiting van de route	37
3.2. Kies je voor online of offline communicatie?	39
3.3. Moeilijke punten of gebieden	40
3.4. Op het terrein	41
3.5. Promotie	42
4. Financiering	45

Checklist rolvriendelijke route	47
Screening door vrijwilligers: vragenlijst	50
Promotie via rolvriendelijk.routeyou.com	53
Colofon	55

Rolvriendelijk wandelen, stap voor stap

Een rolvriendelijke wandeling uitwerken, hoe pak je dat aan? Die vraag horen we regelmatig. Daarom heeft Toerisme Provincie Antwerpen deze toolkit met richtlijnen en inspiratie ontwikkeld. Hij bundelt al onze ervaringen met het project 'rolvriendelijke routes: rolstoeltoegankelijk wandelen in de provinciale domeinen in Antwerpen'.

Er zijn veel goede redenen om te investeren in rolvriendelijk wandelen: je laat rolstoelgebruikers genieten van natuur of cultuur, je kunt gezinnen en toeristen aantrekken of specifieke doelgroepen een mooie wandeling aanbieden. In het onderzoek [**Toegankelijk toerisme: Op weg naar een 'inclusieve' reisindustrie**](#) lezen we: "Vrije tijd en reizen dragen bij aan het welzijn en de sociale integratie. Dat geldt voor alle reizigers, maar vooral ook voor reizigers met een beperking."

Deze toolkit is geen volledig naslagwerk, maar helpt je op weg bij het uitwerken van je rolvriendelijke wandeling. Bij ieder onderwerp horen inspirerende voorbeelden en de belangrijkste aandachtspunten. Ben je op zoek naar gedetailleerde info over bijvoorbeeld de minimumbreedte van een pad of een parkeerplaats? We verwijzen je telkens door naar het relevante naslagwerk. Een samenvatting op het einde van elk hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten.

Bij de toolkit horen ook een [**checklist**](#) voor de aanleg van je toegankelijke route, een [**voorbeeldformulier**](#) waarmee je vrijwilligers om feedback vraagt en een [**template**](#) om je toegankelijke route te laten opnemen op rolvriendelijk.routeyou.com.

1. De voorbereiding

1.1. Stel de juiste vragen

Waar ga je de wandeling uittekenen? Wie betrek je bij je project? Hoe communiceer je over de wandeling? Deze **vragen vormen de leidraad van je hele project**. Stel ze dus voor je actie onderneemt.

Een rolstoelpad voor inwoners van een woonzorgcentrum

Het rolstoelpad **De Witte Bergen** in Kasterlee werd onder andere uitgewerkt om de bewoners van het nabijgelegen woonzorgcentrum in het bosrijke gebied te laten wandelen. Doorheen het licht glooiende landschap werd een verhard pad aangelegd. Zowel voor de actieve rolstoelgebruiker als voor de duwer van een rolstoel is de route nu minder zwaar. Naast het pad bevinden zich verschillende rustpunten, zoals een zitbank. Ook de duwer kan er even uitblazen.

Rolvriendelijk op stap door Mechelen

De toegankelijke erfgoedwandeling in Mechelen

loodst bezoekers doorheen het historische stadscentrum. Naast een gedetailleerd overzicht van de wandeling en de bezienswaardigheden biedt ze ook praktische informatie over toegankelijk sanitair, toegankelijke vakantieverblijven, zorg, hulpmiddelen, vervoer, parkeren...

Waarom leg je de route aan?

Aanzetten tot bewegen en sporten, rolstoelgebruikers uit de buurt laten genieten van natuur of cultuur in de omgeving, een fijne gezinsuitstap aanbieden, toeristen aantrekken of een specifiek aanbod uitwerken, zoals een dementiewandeling: er zijn veel goede redenen om een wandelroute aan te leggen. Ook voor toeristische verblijven is het interessant, want rolstoelgebruikers reizen vaker buiten het seizoen. Zorg ervoor dat alle neuzen van bij het begin in dezelfde richting staan. **Het doel van je wandeling heeft immers gevolgen voor het hele project.**

De locatie van je wandeling

De **locatie van je wandeling staat niet los van het doel**. Maak je de wandeling voor de bewoners van een woonzorgcentrum, laat de wandeling dan liefst daar vertrekken. Richt je je tot toeristen? Leg je wandeling aan doorheen mooie natuur of langs

interessante trekpleisters. Denk goed na over de aantrekkingskracht van de locatie. Is het een mooie route? Valt er wat te beleven? Mogelijk ligt de locatie vast omdat je een gebied toegankelijk wilt maken. Ook het **beschikbare budget is bepalend** voor de keuze van je locatie.

Heb je al een netwerk?

Denk na over je bestaande netwerk. Ken je organisaties die ook sterk inzetten op toegankelijkheid? Aan welke doelgroepverenigingen kun je input vragen?
meer informatie

Je beschikbare budget

Je **budget bepaalt de krijtlijnen** van je project. Met een beperkt budget moet je vertrekken van een bestaande, toegankelijke infrastructuur en een route die al relatief toegankelijk is. Is er bijvoorbeeld een verhard pad aanwezig? Beschik je over een groter budget, dan kun je overwegen om infrastructuur aan te passen of te voorzien. Ben je van plan om aanvullende middelen te zoeken (zoals subsidies), houd er dan vanaf het begin rekening mee.

1.2. Je doelgroep

Het is goed om je even te verdiepen in de **uiteenlopende mobiliteitsbeperkingen**. Sommige mensen zijn volledig rolstoelgebonden, anderen kunnen korte afstanden wandelen. Sportieve rolstoelgebruikers die verlamd zijn aan het onderlichaam ervaren andere drempels dan wie een spierziekte heeft.

Ook **tussen verschillende types rolstoelen bestaan grote verschillen**. Een drempel van 2 cm is geen probleem voor een sportievere persoon in een mechanische rolstoel, maar een heel obstakel voor wie zich in een zware elektrische rolstoel verplaatst. Omgekeerd kan een persoon in een elektrische rolstoel op een goede ondergrond langere afstanden afleggen of bergop gaan. Een rolstoel die zelfstandig voortgeduwd wordt door de rolstoelgebruiker of door een duwer kan minder hoge hellingsgraden aan.

De **doelgroepen voor een rolstoelwandeling zijn dus zeer divers**. Enkele voorbeelden:

- Sportieve rolstoelgebruikers in een manuele rolstoel die zich van hun rolstoel naar een bed of toilet kunnen verplaatsen.
- Minder mobiele personen die korte afstanden kunnen wandelen of enkele trappen doen, maar voor langere afstanden een rolstoel nodig hebben.
- Ouderen, met bijvoorbeeld een rollator als hulpmiddel.
- Volledig rolstoelgebonden personen die zich enkel voortbewegen met een elektrische rolstoel. Zij hebben meestal hulp nodig om uit hun rolstoel te komen.
- Personen die snel vermoeid zijn of van wie de toestand kan wisselen.
- Iedereen met 'wieltjes', zoals gezinnen met jonge kinderen in een buggy.

Shane en Hannah zijn een koppel uit de Verenigde Staten. Ze documenteren hun leven op [YouTube](#). Hij heeft ernstige vorm van spinale musculaire atrofie, waardoor zijn spiermassa en -sterkte langzaam afnemen. Hij gebruikt een elektrische rolstoel, zij niet. Ze spreken openlijk over de impact op hun relatie en leven.

Wannes Smeets raakte in 2013 verlamd vanaf zijn middel. Het houdt hem niet tegen om de natuur op te zoeken. Hij heeft een **Swiss-Trac**, een elektrisch motorblok met aangepaste wielen dat voor een manuele rolstoel bevestigd wordt. Je kunt er zelfs de bergen mee intrekken. Wannes maakt als vrijwilliger een inventaris van de paden in het Nationaal Park Hoge Kempen die geschikt zijn voor Swiss-Trac-gebruikers.

Gem Hubbard woont in het VK met haar man en dochter. Na een ruggenmergletsel op haar negende raakte ze verlamd aan het onderlichaam en belandde ze in een rolstoel. Ze gebruikt haar online platform **Wheels no Heels** om een licht te schijnen op verschillende onderwerpen: hoe een rolstoel of hulpmiddel kiezen, rolstoel-etiquette, rolstoel skills, bewustzijn rond handicaps...

Zack startte zijn **YouTubekanaal** om de bewustzijn rond verlamming te vergroten. Op zijn vijftiende brak hij zijn nek tijdens een surfaccident. Sindsdien is hij grotendeels verlamd aan zijn armen en benen en zit hij in een rolstoel. Zack deelt online verhalen over zijn dagelijkse leven.

Zara is een muzikante en een ambulante rolstoelgebruiker. Ze heeft het syndroom van Gilles de la Tourette en een functionele neurologische aandoening. Zara's symptomen zijn niet constant: soms voelt ze zich goed genoeg om te wandelen en dansen, maar wanneer haar symptomen opspelen, gebruikt ze een rolstoel. Haar benen worden dan erg zwak,

ze krijgt trillingen en heeft last van chronische vermoeidheid. Op haar [YouTubekanaal](#) vlogt Zara onder meer over deze uitdagingen.

Belangrijke aandachtspunten:

- Welke **drempels** ervaren mensen met een mobiliteitsbeperking **dagelijks**? Uiteraard is het niet mogelijk een volledig begrip te hebben van het leven met een beperking. Door in gesprek te gaan, een [inleefsessie](#) te volgen of online op zoek te gaan naar ervaringen, krijg je er een beter zicht op.
- Richt je je tot de hele doelgroep, of tot een deel ervan? Mogelijk heeft het **doel van je wandeling een invloed op je doelgroep**. Zo wil het rolstoelpad [De Witte Bergen](#) in Kasterlee de bewoners van een woonzorgcentrum van wandelmogelijkheden voorzien.
- Je kunt je wandeling ook geschikt maken voor personen met **andere beperkingen**, zoals blinden en slechtzienden of mensen met autisme. In deze toolkit gaan we er niet dieper op in. Informatie over aanpassingen voor blinden en slechtzienden vind je in het hoofdstuk 'Aandachtspunten bij visuele beperkingen' van de brochure [Toegankelijkheidscriteria voor toeristische infrastructuur](#). De website [Toerisme voor Autism](#) reikt informatie aan over visuele stappenplannen, sensorische kaarten en het communiceren van afspraken die voor mensen met autisme niet altijd meteen duidelijk zijn (bijvoorbeeld 'de dieren van de dierentuin niet voederen').

1.3. Wanneer is een wandeling geschikt?

Volgens de strengste eisen van Inter, het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid, is een faciliteit voor iedereen toegankelijk, ongeacht het gebruikte hulpmiddel. Zelfs indien je aan deze eisen voldoet, is het niet eenvoudig om een wandeling te ontwikkelen die iedereen aanspreekt. **Wat geschikt is voor de ene, is dat niet altijd voor de andere.** Aangepast sanitair en een aangepaste parkeerplaats aan je vertrekpunt zijn een basisvereiste. Maar kun je op je locatie ook aan de strengste eisen voldoen? Hoe bepaal je wat 'ermee door kan'?

In de praktijk kan het gebeuren dat een **faciliteit toegankelijk is, maar niet op een comfortabele manier** – denk maar aan een rolstoeltoegankelijk toilet met een beperkte draairuimte. Ga samen met mensen uit je doelgroep op zoek naar creatieve oplossingen. Communiceer duidelijk welke faciliteiten aanwezig zijn, bij voorkeur aan de hand van afmetingen en foto's.

lees verder

De Hoge Kempen op maat

Het Nationaal Park Hoge Kempen heeft verschillende types rolvriendelijke wandelingen, die op de [website](#) per toegangspoort worden opgesomd. Je ontdekt er voor elke rolvriendelijke wandeling of het pad verhard is, hoe lang de wandeling is en of er in de buurt aangepaste parkeerplaatsen en sanitair zijn.

1.4. Wie betrek je bij de ontwikkeling van je wandeling, en in welke fase?

Bij de uitwerking van je wandeling kun je gebruikmaken van de **expertise van je doelgroep en partners**. Hoe bepaal je wie je eerst benadert? Een [stakeholdermap](#) helpt je op weg.

Je doelgroep

De **beste feedback krijg je van mensen uit je doelgroep**. Betrek hen bij de uitwerking van de wandelroute, maar let erop dat je niet in hun plaats denkt – zeker indien je geen persoonlijke of professionele ervaring hebt met rolstoeltoegankelijkheid.

De ene feedback is de andere niet

De 3 km lange wandeling [Rolvriendelijk in het Zilvermeer](#) loopt over volledig verharde paden langs de mooiste plekjes van het Zilvermeer. Drie groepen screenen de wandeling. De eerste groep had geen opmerkingen en kon de wandeling perfect uitvoeren. Voor de tweede groep was een bepaalde brug aan de steile kant; ze raakten er maar moeilijk overheen. De derde groep maakte gebruik van elektrische voorzetstukken aan hun manuele rolstoel. Voor hen was de verharde wandeling te gemakkelijk, ze gingen liever off-road. De ervaringen van de laatste groep ontdek je in een [YouTube filmpje](#).

Niet iedereen heeft dezelfde noden. **Vraag feedback aan meerdere mensen** en laat je visie niet bepalen door één persoon uit één bepaalde doelgroep. Probeer bijvoorbeeld professionals en vrijwilligers uit verschillende organisaties te bereiken: denk maar aan lokale G-sportverenigingen of lokale afdelingen van doelgroepverenigingen. Misschien hebben hun leden wel interesse om mee te werken aan de uitwerking van de wandeling.

Je partners

Wil je van je wandelroute een **totaalbelevenis maken, roep dan de hulp in van verschillende partners**. Maak een lijst met je enthousiaste partners en ga op zoek naar nieuwe partners met een meerwaarde voor je wandeling: speeltuinen, horeca, musea...

Rolvriendelijke routes in samenspraak met partners

Met het project 'Rolvriendelijke routes' wil Toerisme Provincie Antwerpen het aanbod aan rolvriendelijke wandelingen vergroten en informatie samenbrengen waarmee potentiële bezoekers makkelijk hun wandelvakantie kunnen plannen. Daarom werkte Toerisme Provincie Antwerpen samen met verschillende partners. De wandelingen werden gescreend door Camino vzw en andere vrijwilligers met persoonlijke of professionele ervaring met rolstoeltoegankelijkheid. Ook de drie types professionele partners werden betrokken: organisaties zoals G-sport Vlaanderen, On Wheels, WeTravel2 en Het Gielsbos; belevingsgerichte partners in de buurt van de wandelingen; en de betrokken provinciale groen- en recreatiedomeinen voor het aanpakken van eventuele obstakels.

Je partners bevinden zich bij voorkeur langs de wandelroute. Is dat niet het geval? Kies dan voor partners binnen een straal van 15-20 km (of een kwartiertje rijden) van de wandelroute. In en uit de wagen stappen is voor veel rolstoelgebruikers een hele onderneming. Maak telkens de **afweging tussen de meerwaarde en de moeite die het kost om er te geraken**. Denk maar aan een café waar je een korte stop maakt, of een museumbezoek dat enkele uren in beslag kan nemen.

Denk bij mogelijke partners bijvoorbeeld aan:

1. **Professionele spelers of doelgroeporganisaties** die rond toegankelijkheid werken:
 - Overheidsinitiatieven, bv. [G-sport Vlaanderen vzw](#) en [Inter, het Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid](#)
 - Privé-initiatieven, bv. [On Wheels vzw](#)
 - Gemeentelijke adviesraden, bv. [Raad voor personen met een handicap in Schoten](#)
 - Reisbureaus voor mensen met een fysieke of mentale beperking, bv. [wetravel2.eu](#)
 - Organisaties die toegankelijk wandelen bevorderen, bv. [Camino vzw](#)
 - Zorginstellingen voor senioren of mensen met een fysieke of mentale beperking
2. **Belevingsgerichte partners:** horecazaken, speeltuinen, musea, gidsorganisaties...
3. **Partners die obstakels op terrein aanpakken:** (privé-)eigenaars van terreinen, gemeenten, provincies, natuurbeheerders...

Label en screening

Onderzoek de rolstoeltoegankelijkheid van elk van je mogelijke partners. **Inter screent gebouwen en plaatst screeningsverslagen op www.toevla.be.** Heb je weet van een initiatief waarbij een nieuwe infrastructuur wordt aangelegd? Betrek Inter al in de planningsfase: zo vermijd je extra kosten om een gebouw of een pad in een latere fase toegankelijker te maken.

Specifiek **voor toeristische gebouwen bestaat [het A-label](#):** een toegankelijkheidslabel voor logies, toeristische infokantoren en bezoekerscentra. Een gebouw met het label A is basistoegankelijk. Heeft een gebouw een label A+, dan weet je dat het voldoet aan de strengste normen. Het is dus op comfortabele en zelfstandige wijze toegankelijk.

Vraag **via Toerisme Vlaanderen een screening** aan om dit label te verkrijgen. Aan de hand van een online [vragenlijst](#) beoordeel je je slaagkansen op het behalen van een label. Vervolgens screent Inter het gebouw op vraag van Toerisme Vlaanderen, dat de screening ook betaalt. Inter geeft duimpjes per onderdeel dat wordt gescreend; een labelcommissie bepaalt ten slotte welk label de accommodatie krijgt. Een voorbeeld vind je bij [De Berksvenhoeve](#).

Ook **privé-initiatieven** zoals [On Wheels vzw](#) zijn gespecialiseerd in het **verzamelen en ontsluiten van informatie over toegankelijkheid**. De screenings van On Wheels bestaan uit metingen en omschrijvingen van de onderdelen van het gebouw of de accommodatie. Zijn er aanpassingen nodig? On Wheels geeft ook tips aan de gebouwbeheerder. Dat ontdek je in deze [toegankelijkheidsfiche](#). On Wheels heeft nog geen forum om de verslagen te bundelen en te ontsluiten; je kunt ze bijvoorbeeld via de eigen website en de website van de wandeling publiek maken.

IN HET KORT

DE VOORBEREIDING

- » Stel de **juiste vragen**: wat is het doel van je wandelroute? Tot welke specifieke doelgroep(en) richt je je? Wat wil je aanbieden? Onderzoek de wensen en behoeften van je doelgroep(en).
- » Ga op zoek naar een **geschikte locatie** die past bij het doel en aantrekkelijk is voor je doelgroep(en).
- » Ga van bij het begin van je project **in gesprek met relevante partners**: lokale organisaties, doelgroepverenigingen en overheidsinstanties.
- » Een **toegankelijke infrastructuur en voorzieningen langs de route** zijn een vereiste om de wandeling voor iedereen geschikt te maken.
- » Vraag je **doelgroep om feedback**: samen komen jullie tot het beste resultaat.
- » Ook je **budget is bepalend voor je route**. Door bewuste keuzes te maken kun je ook met minder middelen een wandeling uitwerken. Heb je aanvullende financiering nodig? Onderzoek welke subsidies je kunt gebruiken en met welke partners je in zee kunt gaan.
- » Met een **duidelijke communicatie via verschillende kanalen** geef je bekendheid aan de wandelroute.

2. Een wandeling uitstippelen: Aan de slag!

Mogelijk heb je al een gebied voor ogen, of kreeg je een voorstel van een partner. Of je kent een mooie omgeving met toegankelijke horecazaken, musea... **De aanleg van je wandelroute begint telkens met een onderzoek.**

Flexibel rollen in de natuur

De **5,5 km lange wandelroute** door het Vijlenerbos in Zuid-Limburg loopt helemaal over onverharde wegen. De route is toegankelijk voor kinderwagens, rollators en elektrische rolstoelen, maar bij slecht weer is ze minder goed begaanbaar. Wandelaars kunnen de route halverwege inkorten tot 2,2 km. Die flexibiliteit maakt ze aantrekkelijk voor een diverser publiek. Marko verkende de wandeling samen met zijn zoon, een rolstoelgebruiker. Op zijn **blog** vertelt hij over hun ervaringen. "De meeste rolstoelpaden in de natuur zijn niet langer dan 1 of 2 kilometer en dat vinden we toch echt te kort. Hier in het Vijlenerbos is daarentegen een wandelroute van 5 kilometer [...]. Bovendien is dit pad voor het grootste deel onverhard of half-verhard. Dat draagt toch bij aan een meer authentieke natuurbeleving dan de betonnen veredelde fietspaden, die je in veel natuurgebieden tegenkomt." Marko merkt op dat wat hulp van een duwer af en toe nodig is. Deze wandeling is dus niet ideaal voor een groep rolstoelgebruikers zonder duwer. De langere afstand en de niet-verharde ondergrond zijn een meerwaarde voor Marko en zijn zoon, maar voor anderen kunnen ze net een drempel zijn.

Je **budget bepaalt de krijtlijnen voor je wandeling**. Heb je een beperkt budget voor je wandelroute, dan wordt je keuze waarschijnlijk bepaald door de minimumvoorwaarden voor de startplek: de aanwezigheid van toegankelijke parkeerplaatsen en sanitair. Met een groter budget kun je ook infrastructurele aanpassingen doorvoeren en heb je meer mogelijkheden.

Je **wandeling vormt bij voorkeur een lus**. Wandelaars komen dan aan op hun vertrekpunt (bijvoorbeeld een parking of een bushalte). Kun je meerdere lussen van verschillende lengtes maken, of lussen aan elkaar linken? Dan kunnen **wandelaars zelf bepalen welke afstand ze afleggen**, of hun wandeling onderweg inkorten.

2.1. Een wandeling uittekenen en screenen

Informatie verzamelen

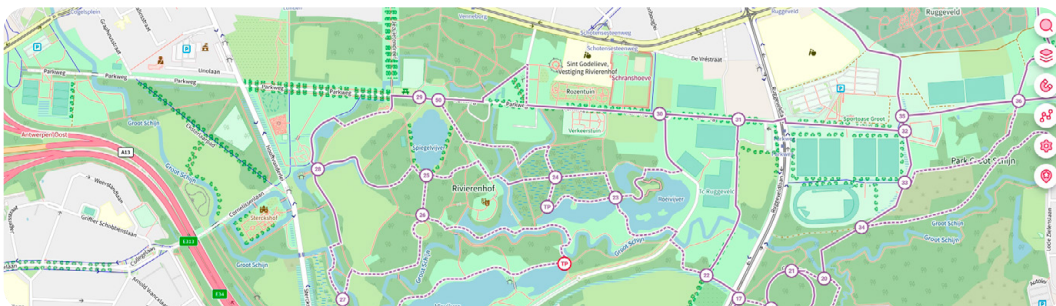
Heb je je gebied of regio gekozen? Dan begin je informatie te verzamelen. **Online tools helpen je bij het uitstippelen van je routes.**

- Google Streetview in [Google Maps](#) geeft je een duidelijk **fotografisch overzicht** van heel wat wegen en paden.
- [Mapillary](#) doet hetzelfde aan de hand van **foto's van gebruikers, die vaak info delen over andere, kleinere paden**. Je ziet meteen waar er steile hellingen of bruggen en hekkens zijn: die routes moet je niet meer screenen op het terrein.
- [Wandelknooppunt](#) toont je in één oogopslag **welke wandelpaden verhard of onverhard** zijn. Dat is nuttig voor de start van je onderzoek, want de verharde paden zijn vaak meer geschikt.

Online gegevens voor het Rivierenhof in Antwerpen

De volgende afbeeldingen tonen eenzelfde plek op verschillende manieren:

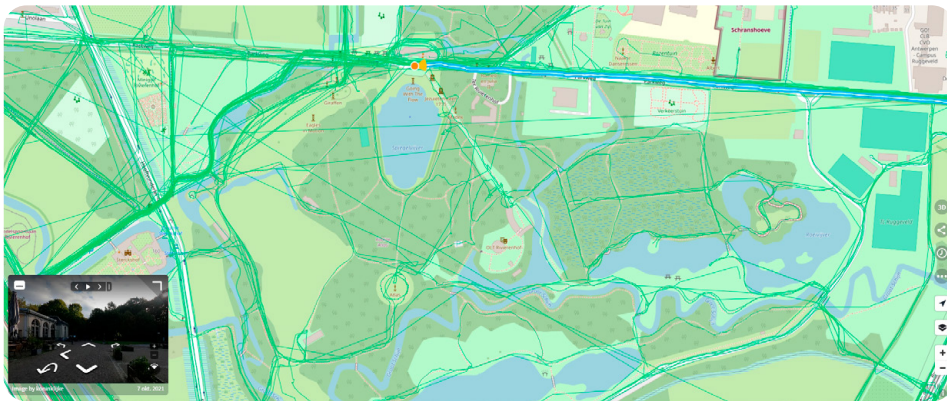
- Wandelknooppunt biedt snel een overzicht van verharde en onverharde wegen.
- Foto's op Streetview in Google Maps en Mapillary geven je een beeld van de straten en paden. Vaak kun je een pad ook virtueel volgen. Het loont de moeite om de apps te vergelijken.

Wandelknooppunten in het Rivierenhof, met verharde paden (volle lijn) en onverharde paden (stippellijn)

Streetview van het Rivierenhof

Een overzicht van de verschillende paden die door gebruikers zijn geüpload op Mapillary

Ingezoomd op de beelden van één route, door een gebruiker geüpload op Mapillary.

Teken meerdere alternatieven uit. Met routeplanners zoals [RouteYou](#) en [Komoot](#) kun je de wandeling ter plaatse efficiënt uittesten. Ook mensen met kennis van het terrein – bijvoorbeeld een onderhoudsploeg – kunnen je op weg helpen. Het is aangeraden om al in deze fase de hulp in te roepen van een rolstoelgebruiker of iemand met professionele ervaring.

TIPS

- » Houd rekening met de **belangrijkste drempels**, zoals steile hellingen, de ondergrond van de route, smalle doorgangen en hoge drempels (zoals een niet-afgevlakte stoeprand).
- » Maak een **bewuste afweging tussen de beleving van de route en de toegankelijkheid**. Bij een gebrek aan alternatieven volgt een route soms even een drukke baan om twee mooie wandelpaden met elkaar te verbinden. Loopt de helft van de route over een goed aangelegd fietspad naast een drukke baan? Dan is de wandeling waarschijnlijk niet de moeite waard.

Screening op het terrein

Test je routes zelf uit op het terrein met de fiets. Dat gaat niet alleen sneller, maar je ervaart ook meteen of de ondergrond geschikt is voor wielen. Heb je meerdere alternatieven uitgetekend, test ze dan allemaal uit. Zo kun je de beste optie kiezen. Vind je geen route zonder onoverkoombare obstakels? Via nieuw online onderzoek ontdek je misschien alternatieven die je over het hoofd zag. Ga ook samen met een ervaringsdeskundige op zoek naar creatieve oplossingen, onderzoek of aanpassingen op het terrein mogelijk zijn of stippel een route uit op een andere locatie. Vormt de ondergrond of de hellingsgraad het grootste obstakel, dan bieden [hulpmiddelen](#) mogelijk een oplossing.

TIPS

- » Op het terrein kom je grotendeels dezelfde drempels tegen als tijdens je online onderzoek. Onderzoek die **delen van de route waar je online weinig informatie** over vindt. Bij twijfelgevallen kun je metingen uitvoeren op het terrein.
- » Onderzoek ook de **voorzieningen**. Zijn er voldoende parkeerplaatsen? Voldoet het sanitair? Zijn er rustpunten op de route? Hangen borden op de juiste hoogte?
- » **Wat haalbaar is en wat niet, hangt af van de doelgroep.** Sommige situaties, zoals onvoldoende doorgangsbreedte voor een standaardrolstoel of een te hoge drempel, zijn voor geen enkele rolstoelgebruiker haalbaar. Andere drempels kun je met de fiets verkennen. Word je door elkaar geschud door de slechte staat van de weg? Slippen je banden door modder of zand? Kost het je een grote inspanning om bergop te fietsen? Dan zal het voor een rolstoelgebruiker nog moeilijker zijn.
- » Neem **materiaal** mee: een lange meter en een app op je smartphone om de hellingsgraad te meten.
- » Tekende je de routes uit in een wandelapp? **Met de meeste apps kun je foto's maken.** Achteraf vind je eenvoudig de plaatsen terug die je aandacht vergen (zoals een paaltje dat de doorgang verspert).

Screening door vrijwilligers

Nadat je een route hebt uitgestippeld, is het tijd om **feedback te verzamelen van een diverse groep vrijwilligers**. Geef hen voldoende info om de route vlot te kunnen screenen. Maak gebruik van het **feedbackformulier**.

Meer uitleg over toegankelijke wandelpaden:

- *Toegankelijkheid van Groengebieden*: wandelwegen
- *Toeristische infrastructuur*: looproutes en buitenpaden, p. 19-21.
- *Vademecum Toegankelijk Publiek Domein*: wandelpaden in recreatiegebieden, p. 60-61

2.2. Voorzieningen aan het startpunt

Naast de **noodzakelijke basisvoorzieningen (parkeerplaatsen en sanitair)** zijn er nog **elementen die de toegankelijkheid bevorderen**, zoals aangepaste infoborden en een toegankelijk onthaal. Vraag je vrijwilligers ook om feedback over deze faciliteiten.

Noodzakelijke faciliteiten: parking en sanitair

Een geschikte **rolstoeltoegankelijke en voorbehouden parkeerplaats** moet voldoen aan meerdere criteria:

- Ze is **duidelijk aangeduid** met het bord E9A. Soms heeft ze ook een blauwe belijning.
- De parkeerplaats heeft een **verharde ondergrond** en bevindt zich zo dicht mogelijk bij de ingang van een bezoekerscentrum of de start van de wandeling.
- Ook de **route tussen de parkeerplaats en de start van de wandeling** moet toegankelijk zijn. Gras is bijvoorbeeld al een grote drempel.
- Voorzie **voldoende ruimte** om uit te stappen en te draaien met een rolstoel.

Lees meer over de exacte afmetingen en verplichte aanpassingen:

- [Toegankelijkheid van Groengebieden](#): parkeerplaatsen en toegangspad
- [Toeristische infrastructuur](#): parkeergelegenheid en toegangspaden, p. 8-10
- [Vademecum Toegankelijk Publiek Domein](#): 2.3. aangepaste parkeerplaatsen, p. 87-98

Ook het **sanitair moet vlot toegankelijk zijn** voor rolstoelgebruikers:

- Er is voldoende **circulatieruimte**, zodat de rolstoelgebruiker gemakkelijk kan draaien in het toilet.
- Zorg ook voor **opstelruimte** naast en voor de pot. Dit is essentieel voor een vlotte overstap van de rolstoel naar de wc.

- Aan weerszijden van de toiletpot zijn er **beugels** waar de persoon op kan steunen. Ze hangen op de juiste hoogte, net zoals de toilethouder.
- De spiegel, de zeepdispenser, de handdoekjes en de lavabo hangen op de juiste hoogte. De **lavabo is onderrijdbaar**.
- Wil je het toilet volledig toegankelijk maken, geef de steunbeugels en accessoires in de toiletruimte dan een andere **kleur** dan de muren: dat is een grote hulp voor mensen met een beperkt zicht.
- Voorzie een **opklapbare verschoontafel** voor kleine kinderen.
- Is het op jouw locatie niet mogelijk om sanitair te bouwen? Een **ecotoilet** kan een oplossing bieden. Kies voor een voldoende ruim en rechthoekig model.

Op zoek naar de exacte afmetingen en verplichte aanpassingen?

- [*Toeristische infrastructuur*](#): Toilet, p. 25-29.

Bijkomende faciliteiten

Extra voorzieningen die de **toegankelijkheid van een terrein vergroten**, zijn mooi meegenomen.

- Zorg voor **duidelijke infoborden die op de juiste hoogte** hangen. De exacte hoogte hangt af van het type bord. Bij grote infoborden die van dichtbij worden gelezen, bevindt het middelpunt zich op 125 cm hoogte.
- Ook een **toegankelijk onthaal** is een meerwaarde. Voorzie voldoende circulatieruimte en een onderrijdbare balie die niet te hoog is.

Op zoek naar de exacte afmetingen en verplichte aanpassingen?

- [*Toeristische infrastructuur*](#): toegang en onthaal, p. 11-13; signalisatie en informatie, infokiosk / schermen, p. 52-59.
- [*Vademecum Toegankelijk Publiek Domein*](#): informatievoorziening, p. 121-128

2.3. Faciliteiten en beleving langs de route

Rustpunten langs de route

Ook de duwer wil wel even uitrusten tijdens een rolstoelwandeling. Zorg daarom voor voldoende rustpunten langs het pad. **Zitbanken staan bij voorkeur op een verharde ondergrond en bieden ruimte aan de rolstoelgebruiker:** die moet dan niet op het pad wachten en blokkeert de doorgang niet. Je kunt ook een opening laten in de zitbank, zodat de rolstoelgebruiker wat meer deel uitmaakt van de groep.

Foto's: Zitbank op een verharde ondergrond, onderrijdbare picknicktafel op een verharde ondergrond, zitbank met opening voor rolstoel.

Ook een **onderrijdbare picknicktafel kan als rustpunt dienen**. Plaats ze op een verharde ondergrond, zodat de rolstoelgebruiker mee kan aanschuiven. Laat de rolstoelgebruiker plaatsnemen aan het hoofd van de tafel, of maak een onderbreking in de zitbank.

Opgelet! Laat je **picknicktafels en zitbanken verankeren**: je vermijdt dat ze naar het gras verplaatst worden en onbereikbaar zijn voor rolstoelgebruikers.

De exacte afmetingen en verplichte aanpassingen voor zitbanken en picknicktafels vind je hier:

- [*Toegankelijkheid van Groengebieden*](#): straatmeubilair
- [*Toeristische infrastructuur*](#): looproutes en buitenpaden, rustpunten, p. 19-21
- [*Vademecum Toegankelijk Publiek Domein*](#): rustpunten, zitplaatsen, picknicktafels, p. 111–115.

Belevingselementen

Je maakt een wandeling nog aantrekkelijker met **beleving langs de route**. Denk daarbij altijd aan je doelgroep: is de beleving gericht op kinderen of volwassenen, op toeristen of lokale wandelaars?

Het Prikkelpad: Natuur ANDERS beleven

Op **het Prikkelpad** vind je voelkastjes, een klanklabyrint, een kijkwand met kijkgaten op verschillende hoogtes, een voelboom en een voelwand... In een boekje lees je hoe je al die elementen kunt ervaren. De wandeling is ook bedoeld voor kinderen met een beperking. Indien gewenst kun je bepaalde prikkels beperken.

Zandbeleving op het Reuze Rollerpad

De **Kabouterberg** is een bosrijk speelparadijs voor kinderen. Door de Kabouterberg loopt het **Reuze Rollerpad**, een korte maar avontuurlijke, toegankelijke wandeling. Door de natuurlijke halfverharding van de ondergrond kunnen sommigen wel wat extra duwkracht gebruiken. Bij de aanleg werd gekozen voor een duidelijke bewegwijzering met icoontjes aan het begin van het pad en knooppuntborden langs de route. Er is speciale aandacht voor de beleving van kinderen in een rolstoel. Zo is er een verhoogde zandbak op de hoogte van een kinderrolstoel en een geluidsbuis waarmee rolstoelgebruikers kunnen communiceren met kinderen die elders op het terrein spelen.

TIPS

- » Zorg voor **eet- en drinkmogelijkheden** langs het pad
- » Leid je **route langs de mooiste stukken** van het terrein
- » Een **toegankelijke speeltuin** maakt het nóg leuker voor kinderen
- » Kom je een monument of een standbeeld tegen op je route? Vertel er meer over op goed zichtbare **infoborden**, die je op de juiste hoogte plaatst. Je kunt de info eventueel ook online aanbieden.
- » Struiken of een haag belemmeren soms het zicht voor rolstoelgebruikers of kinderen in een buggy (bijvoorbeeld rond een schapenweide of een kinderboerderij). **Kijkgaten** zijn een eenvoudige oplossing om hen te laten meegenieten.

Foto's: Toegankelijke speeltuin op een verharde ondergrond, Virtual Reality ervaring voor iedereen die de Sas 4-toren niet kan beklimmen en toegankelijke waterspeeltuin.

2.4. Hulpmiddelen voor niet-toegankelijke gebieden

In moeilijk toegankelijke gebieden (bijvoorbeeld zandgrond of gras) kun je overwegen om een hulpmiddel aan te bieden. **Analyseer je locatie én je doel** voor je beslist om materiaal aan te schaffen. Is het mogelijk om de route over (half)verharde paden te laten lopen? Zijn de hoogteverschillen te ontwijken? Of wil je bezoekers net de ruigere stukken van je locatie laten verkennen?

Vergeet ook niet je **alternatief samen met een ervaringsdeskundige uit te testen**: dan ben je zeker dat je oplossing ook echt werkt en kom je niet voor verrassingen te staan.

De-Bug en Cadweazle reserveren bij Grenspark Kalmthoutse Heide

Mensen met een mobiele beperking die graag de Kalmthoutse Heide verkennen, kunnen bij Visit Kalmthout en De Vroente een terreinstoelen huren. De De-Bug moet voortgeduwd worden en heeft aangepaste banden om over een zanderige ondergrond of gras te rijden. De elektrisch aangedreven Cadweazle haalt maximaal 6 km/u en rijdt vlot over oneffenheden en boomwortels. Voor de verschillende terreinrolstoelen werden speciale wandelingen uitgestippeld. Omwille van veiligheidsafspraken met de brandweer en de boswachter mag je de Cadweazle enkel gebruiken op de Cadweazle-wandeling – route Rups.

Meer info:

- omgeving.vlaanderen.be
- grensparkkalmthoutseheide.com

Beslis je om een hulpmiddel aan te bieden? Bedenk dan **hoe je het kunt uitlenen of verhuren**. Dat kan via een online reservatiesysteem of een telefoontje naar de verhuurders. Kun je zelf niet instaan voor de verhuur, ga dan op zoek naar een lokale partner, zoals een fietsverhuurder of een horecazaak. Die partner kan de rolstoel of het hulpmiddel stallen, de verhuur regelen en de werking uitleggen.

Er zijn heel wat verschillende hulpmiddelen op de markt. Welk hulpmiddel je ook kiest, de persoon moet zich meestal van de eigen rolstoel naar de alternatieve rolstoel verplaatsen. Voorzie dus ook een **tillift**, of maak duidelijk dat er geen tillift aanwezig is.

Veel **hulpmiddelen bestaan in een manuele en een elektrische versie**. De elektrische versie is doorgaans duurder, maar vergroot de autonomie van de gebruiker aangezien er geen duwer nodig is. Daardoor wordt je doelpubliek groter. Op een terrein met veel hoogteverschillen is elektrische aandrijving vaak een betere oplossing. Elektrische toestellen zijn soms echter groot en zwaar. Dat bemoeilijkt het transport, waardoor ze niet overal inzetbaar zijn.

Enkele interessante producten:

- Een manuele terreinrolstoel zoals een **De-Bug** is **eenvoudig in gebruik** en rolt makkelijk over zand en gras. Er is **wel een duwer nodig**. Bij hoogteverschillen vergt dat veel energie.
- Een elektrische terreinrolstoel zoals een **Cadweazle** is veel **duurder in aankoop, maar geeft de gebruiker autonomie**. Hij kan immers zelf de rolstoel voortbewegen. Hoogteverschillen en een onregelmatige ondergrond vormen geen probleem. Dit toestel is zwaarder en daardoor moeilijk(er) te vervoeren.
- Een **voorzetwiel** is een extra wiel dat vooraan aan de rolstoel bevestigd wordt. Het tilt de kleine wieltjes omhoog, waardoor de rolstoel **vlotter over obstakels rijdt**.
- Een **handbike** volgt hetzelfde principe, maar heeft ook **handtrappers** waarmee de gebruiker de rolstoel kan voortbewegen. De rolstoel moet steeds afgesteld worden op het koppelstuk. Daarom bied je best een combinatie van rolstoel en handbike aan.
- Met een **volledig elektrische handbike** kan de **gebruiker zonder inspanning sturen, gas geven en remmen** met de handen. De eenvoudigste toestellen volstaan voor een wandeling door een stad; de zwaardere toestellen kunnen ook bepaalde hoogteverschillen of een moeilijke ondergrond aan (zeker in combinatie met de juiste banden). Ook dit hulpmiddel bied je bij voorkeur aan in combinatie met een rolstoel.

IN HET KORT

EEN WANDELING UITSTIPPELEN

- » De aanleg van een wandelroute **start met een onderzoek**. Heel wat elementen zijn bepalend: je doelgroep en je netwerk, de aanwezigheid van toegankelijke voorzieningen, je budget...
- » Houd rekening met **obstakels** zoals steile hellingen, smalle doorgangen en onverharde ondergronden.
- » Maak een **afweging tussen beleving en toegankelijkheid**.
- » **Online tools** zoals Google Streetview, Mapillary en Wandelknooppunt helpen je op weg.
- » Idealiter vormt de route een lus en biedt ze mogelijkheden voor wandelingen van **verschillende lengte of verbindingen tussen lussen**.
- » **Test de route uit op het terrein**, bij voorkeur per fiets.
- » **Betrek ervaringsdeskundigen** bij het vinden van oplossingen voor eventuele obstakels.
- » Zorg voor **noodzakelijke faciliteiten aan het startpunt**, zoals rolstoeltoegankelijke parkeerplaatsen en sanitair.
- » Vraag vrijwilligers met persoonlijke of professionele ervaring met rolstoelgebruik om **feedback over aanvullende voorzieningen**, zoals infoborden en onthaalruimtes.
- » Voorzie **rustpunten** langs de route: zitbanken en picknicktafels die toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers.
- » Zijn er **belevingselementen** langs de route? Denk aan eet- en drinkmogelijkheden, speeltuinen, informatieve borden...
- » In moeilijk toegankelijke gebieden kunnen **hulpmiddelen** zoals terreinrolstoelen of handbikes een oplossing bieden. Zorg voor opslag- en verhuurfaciliteiten in samenwerking met lokale partners.
- » Organiseer een **screening door vrijwilligers** en vraag hen om feedback over de route.

3. Communicatie

Rolvriendelijke paden worden door een heel divers publiek gebruikt. **Communiceer duidelijk** over de wandeling en de aanwezige faciliteiten. Zo kan elke rolstoelgebruiker zelf inschatten wat haalbaar is.

Besteed op de infoborden, brochures, websites... de nodige aandacht aan je **taalgebruik**. Kies bijvoorbeeld voor 'mensen met een beperking' in plaats van 'anders- of mindervalide personen'.

Meer lezen over correct taalgebruik?

- www.vlaanderen.be/team-taaladvies
- steunpunthandicapenarbeid.wordpress.com
- jaja.be
- www.standaard.be/gevoelig-lexicon

3.1. Ontsluiting van de route

Je kunt je route op verschillende manieren ontsluiten. Kijk even terug naar **je doel, je doelgroep en de informatie** die je wilt overbrengen (in een wervende flyer kan bijvoorbeeld niet zoveel info). Richt je je vooral tot een lokaal publiek? Dan maak je andere keuzes dan wanneer je bezoekers uit heel Vlaanderen wilt aantrekken.

Plan je rolvriendelijke wandelvakantie op rolvriendelijk.routeyou.com

Het project 'Rolvriendelijke routes' was onder meer bedoeld om informatie op een duidelijke manier samen te brengen. Alle informatie werd gebundeld op het online platform rolvriendelijk.routeyou.com, dat geënt is op routeplanner RouteYou. Je kunt er zelf duidelijk routes aanbieden en foto's en puntlocaties (zoals toegankelijke parkings, sanitair, horeca, activiteiten, drempels...) op de kaart toevoegen. Ook op de website van de [provincie Antwerpen](https://www.provincieantwerpen.be) en de deelnemende provinciale groen- en recreatiedomeinen wordt verwezen naar rolvriendelijk.routeyou.com. Posters en flyers in de deelnemende provinciale domeinen en partners maken de wandelingen zichtbaar voor de bezoekers. Een QR-code leidt hen naar de website.

TIP

Bevindt je route zich in de provincie Antwerpen en wil je ze aanbieden via rolvriendelijk.routeyou.com? Dat kan. Je moet aan enkele voorwaarden voldoen en ons de nodige informatie bezorgen. Dat lees je in de bijlage **Promotie via rolvriendelijk.routeyou.com**.

Informatie over rolstoeltoegankelijkheid is vaak erg versnipperd. Bundel alle info en kies voor een heldere communicatie: de bezoekers kunnen dan zorgeloos van hun wandeling genieten.

Welke informatie heeft een eventuele bezoeker nodig om **in te schatten of een wandeling haalbaar is** én de moeite waard? Maak al die info beschikbaar. Zijn de parkeerplaatsen en het sanitair toegankelijk? Hoe verloopt de route? Zijn er hoogteverschillen of drempels?

Deel naast deze praktische gegevens ook **ervaringsgerichte info**: kun je onderweg iets drinken? Is er een speeltuin voor de kinderen? ...

Vergeet ook de handige info niet die de bezoeker tijdens de wandeling nodig heeft: duidelijke routeaanduidingen, de locatie van het toegankelijke sanitair en andere tips voor onderweg.

3.2. Kies je voor online of offline communicatie?

Een **online aanbod** heeft heel wat voordelen:

- Je kunt de info **overzichtelijk** aanbieden
- Je **bereikt veel mensen**
- Je houdt de wandeling gemakkelijk **up-to-date**

Het risico bestaat dat je met online informatie een groot **deel van je doelgroep moeilijk bereikt** - denk maar aan ouderen. Maar onderschat hen niet: steeds meer senioren vinden digitaal de weg.

De mate waarin je informatie online en offline aanbiedt, hangt af van je doel, maar ook van **praktische overwegingen** zoals je budget en de mogelijkheid om offline info te verdelen (bijvoorbeeld flyers in een bezoekerslocatie waar de wandeling start).

Mogelijke communicatiedragers:

Online	Offline
• online informatiebrochure • webpagina • routeplanner	• posters • flyers • informatiebrochure • wervende brochure • bewegwijzering • informatieborden

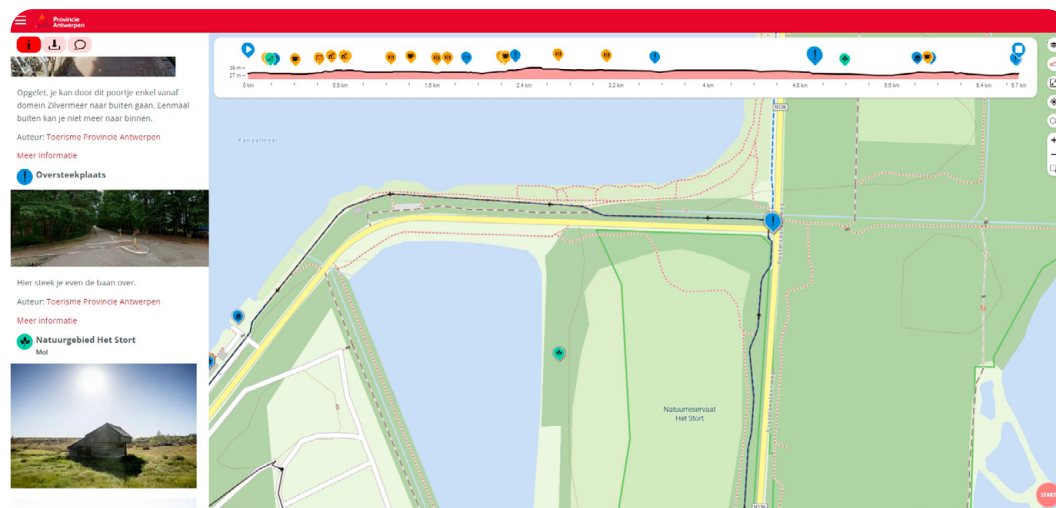
3.3. Moeilijke punten of gebieden

Op sommige wandelroutes zijn moeilijke punten of gebieden niet te vermijden. Maak de **informatie vooraf beschikbaar**, zodat iedereen tijdig kan inschatten of de wandeling haalbaar is.

- Duid de **locaties op de kaart** zo correct mogelijk aan
- Voeg een **korte beschrijving** toe, met informatie over de hellingsgraad of afmeting (indien van toepassing)
- Toon de situatie aan de hand van **foto's**.

Drempels op rolvriendelijk.routeyou.com

Drempels op de route staan op rolvriendelijk.routeyou.com aangeduid met een uitroepteken. Ze hebben een naam, een korte beschrijving en een foto.

3.4. Op het terrein

De communicatie langs de route is bepalend voor de toegankelijkheid van de wandeling.

Naast **praktische gegevens** (bewegwijzering, aanduiding van het sanitair...) kun je ook informatie aanreiken over **interessante of mooie punten** langs de wandeling. Kies je voor fysieke informatiedragers langs de route, zorg er dan voor dat ze goed zichtbaar zijn voor bezoekers op wieltjes.

Fysieke markeringen zijn geen noodzaak indien die info beschikbaar is via een infobrochure of een online platform. Ze hebben wel een meerwaarde: je maakt je pad zichtbaarder voor voorbijgangers, en bovendien is de wandeling vaak ook makkelijker te volgen. Wandelaars moeten dan niet zoeken naar het sanitair of vaak op hun smartphone kijken.

Kies je voor fysieke informatiedragers langs de route? Denk dan aan de volgende zaken:

- De **kost van de plaatsing**
- De kost van **onderhoud en vervanging**
- Heb je overal het **recht** om borden te plaatsen? Krijg je bijvoorbeeld toestemming van partners om op hun privéterrein borden te plaatsen, maak dan vooraf concrete afspraken over het onderhoud en de toekomstige kosten.

3.5. Promotie

Je **eigen organisatie**, je **partnernetwerk** en je **doel bepalen hoe je promotie** voert over je route. Opnieuw maak je de **afweging tussen online en offline communicatie**.

Om over na te denken:

- Kies voor **positieve, niet-stereotype beelden**
- Maak optimaal gebruik van je **eigen communicatiekanalen**
- **Deel de info met je partners en met specifieke organisaties:** de lokale G-sportorganisatie, woonzorgcentra uit de buurt, Vlaamse doelgroeporganisaties zoals Camino vzw... Zij kunnen de boodschap verspreiden onder hun leden en bezoekers.
- Staan je **collega's** in voor de communicatie? Overleg ook met hen.
- **Routeplanners** worden steeds vaker gebruikt om een geschikte wandeling te zoeken. Je kunt je route toevoegen in deze apps, ook al zijn ze niet je belangrijkste communicatiekanaal. Bij sommige routeplanners (zoals RouteYou) kun je filteren op rolstoeltoegankelijkheid.
- Er zijn **heel wat manieren om te communiceren** over je wandeling: via betaalde promoties, sociale media, televisie, magazines, kranten... Je kunt je wandeling ook tegen betaling in de kijker zetten op routeplanners.
- **Betrek je doelgroep** bij het ontwerpen van je promotiecampagne. Je weet dan meteen of je campagne de doelgroep op de juiste manier bereikt.

Rolvriendelijk wandelen, echt met iedereen

Om een diverse doelgroep aan te spreken werden drie positieve promobeelden ontworpen voor het project 'Rolvriendelijke routes'. Daarnaast werden er twee filmpjes gemaakt over groepen die een rolvriendelijke wandelvakantie beleefden in Mechelen en de Averegeten en het Zilvermeer in Mol. De nadruk lag telkens op 'goesting geven' om te wandelen of op wandelvakantie te gaan.

IN HET KORT

COMMUNICATIE

- » **Communiceer duidelijk** over de wandeling en de aanwezige faciliteiten. Zo kan elke rolstoelgebruiker zelf inschatten wat haalbaar is. Gebruik inclusieve taal.
- » **Reik vooraf informatie aan** over moeilijke punten of gebieden langs de route, inclusief locaties, beschrijvingen en foto's.
- » Plaats je **fysieke informatiedragers**, zorg er dan voor dat ze goed zichtbaar zijn voor bezoekers op wieltjes. Houd rekening met de kosten, het onderhoud en de toestemming van partners voor de plaatsing.
- » Afhankelijk van je doel en je doelgroep kun je de route via verschillende communicatiekanalen toegankelijk maken. **Bundel alle info op een heldere manier.**
- » **Online en offline communicatie hebben elk voor- en nadelen.** Denk na over hoe je je doelgroep kunt bereiken, maar maak ook praktische overwegingen zoals je budget en de mogelijkheid om offline info te verspreiden.
- » **Voer via verschillende kanalen promotie** voor je route. Maak optimaal gebruik van je eigen communicatiekanalen, deel info met je partners en betrek je doelgroep bij het ontwerpen van je campagne. Maak ook gebruik van routeplanners om je route te promoten.

4. Financiering

Het **beschikbare budget bepaalt je keuzes**. Heb je voldoende budget om ontoegankelijke infrastructuur aan te pakken, een gebouw te laten screenen of een promotiecampagne op poten te zetten? Meer budget biedt uiteraard meer mogelijkheden, maar dankzij bewuste keuzes kun je ook met minder middelen een wandeling uitwerken. Je kunt ook op zoek gaan naar extra budget bij je partners (zoals domeinbeheerders) of subsidies aanvragen.

De beschikbare subsidies veranderen van jaar tot jaar. Op zoek naar inspiratie om je zoektocht te beginnen?

- Toerisme Vlaanderen (toerismevlaanderen.be)
- Koning Boudewijn Stichting (kbs-frb.be)
- Cera (www.cera.coop)
- Interreg Europe (www.interregeurope.eu)

Checklist rolvriendelijke route

Welke stappen moet je zetten bij de uitwerking van een rolvriendelijke route? Dit overzicht helpt je op weg. Mogelijk zijn niet alle stappen van toepassing op jouw traject. Ook de volgorde kan afwijken. Het kan nuttig zijn om eens terug te kijken en bepaalde stappen opnieuw te doen.

Uitstippelen van de wandeling	ja	nee	n.v.t.
Doel van de wandeling bepalen			
Aankloppen bij je bestaande netwerk			
Locatie van de wandeling bepalen			
Een zicht krijgen op het beschikbare budget			
Beslissen of je op zoek gaat naar extra middelen			
Bekijken of je partners budget ter beschikking kunnen stellen			
Onderzoeken welke subsidies mogelijk zijn			
Een beeld krijgen van de diversiteit van de doelgroep			
De doelgroep voor de wandeling afbakenen			
Beslissen of je bij de uitwerking van je wandeling aandacht besteedt aan andere doelgroepen (mensen met een visuele beperking, mensen met autisme...)			
Een stakeholdermap uitwerken			
Contact leggen met mogelijke vrijwilligers voor de screening			
Contact leggen met professionele partners of doelgroeporganisaties			
Contact leggen met belevingsgerichte partners			
Contact leggen met partners voor het aanpakken van obstakels (eigenaars)			

Uitstippelen van de wandeling	ja	nee	n.v.t.
Startpunt route selecteren			
Check of er toegankelijk sanitair aanwezig is / wordt voorzien			
Check of er toegankelijke parkeerplaatsen aanwezig zijn / worden voorzien			
Mogelijke routes uitwerken aan de hand van deskresearch			
Routes uittekenen op de computer			
Lusvormige routes			
Meerdere kortere lussen die verbonden kunnen worden, zodat wandelaars zelf de afstand kunnen bepalen			

Screening van de routes	ja	nee	n.v.t.
-------------------------	----	-----	--------

Mogelijke routes met de fiets screenen op het terrein (app om de hellingsgraad te berekenen op smartphone + meter meenemen!)			
Faciliteiten op het terrein checken tijdens screening			
• Zijn er (voldoende) parkings?			
• Voldoet het sanitair?			
• Staan de infoborden op de juiste hoogte?			
• Zijn er voldoende rustpunten? Is er opstelruimte langs de bank?			
• Zijn er onderrijdbare picknickbanken? Staat de onderrijdbare picknickbank op een toegankelijke ondergrond? Is de bank verankerd?			
• Zijn er toegankelijke belevingselementen langs de route? Zie je mogelijkheden voor nieuwe belevingselementen?			
• Zijn er cafés en restaurants langs de route?			
Duidelijke overzichtsfoto's maken van zo veel mogelijk aspecten: sanitair, parking, ondergrond van de route, infoborden, drempels, onthaal, wegwijzers, belevingselementen...			
Op basis van de eerste screening de beste route selecteren			
↔ Indien een drempelloze route niet mogelijk is:			
• Online op zoek gaan naar alternatieve paden die je nog niet hebt bekeken			
• Feedback vragen aan vrijwilligers: is het een onoverkoombare drempel, of volstaat communicatie over de drempel?			
• Samen met de doelgroep een creatieve oplossing zoeken			
• Drempel aanpakken			
• Nieuwe locatie uitkiezen			
Informatiekit voor vrijwilligers samenstellen (route, faciliteiten, feedbackformulier)			
Heb je feedback van een diverse groep rolstoelgebruikers?			
Is de route uitgetest door mensen in verschillende types rolstoelen?			
Feedback vrijwilligers verwerken en indien nodig:			
• Route aanpassen			
• Drempels aanpakken			
• Extra informatie voorzien			

Screening partners	ja	nee	n.v.t.
Toegankelijkheidsscreening van partners (horeca, activiteiten...) door organisatie zoals Inter of On Wheels			

Hulpmiddelen voorzien	ja	nee	n.v.t.
Onderzoek naar verschillende hulpmiddelen, eventueel i.s.m. ervaringsdeskundige of professionele partner			
Hulpmiddel uittesten op locatie			
Zelf verhuursysteem organiseren			
Partner zoeken om hulpmiddelen te verhuren			
• Overeenkomst met partner over huurtarieven, onderhoud, schade...			
Hulpmiddelen aankopen			
Communiceren over hulpmiddel			
• Hoe reserveren?			
• Transfer nodig? Tillift al dan niet aanwezig?			

Communicatie	ja	nee	n.v.t.
Praktische informatie vooraf online beschikbaar			
Belevingsgerichte informatie vooraf online beschikbaar			
Praktische informatie vooraf offline beschikbaar			
Belevingsgerichte informatie vooraf offline beschikbaar			
Eventuele drempels duidelijk communiceren			
Informatiedragers langs de route aanbrengen			
Nuttige info tijdens de wandeling online beschikbaar			
Positieve, niet-stereotype promotiecampagne die gecheckt is bij doelgroep			
Promotie van de route via eigen kanalen			
Info over de route verdeeld bij relevante partners en doelgroeporganisaties			
Route beschikbaar op routeplanners			
Betaalde promotiecampagne			
Ontsluiting via rolvriendelijk.routeyou.com (voor routes in provincie Antwerpen)			

Screening door vrijwilligers: vragenlijst

Heel erg bedankt voor je hulp bij het uittesten van de rolstoelwandelingen! Let tijdens je wandeling zeker op de volgende punten. Heb je nog andere opmerkingen? We horen het graag.

Stuur me een mailtje, trek een foto van je uitgeschreven feedback of bel me even op. Ook foto's van eventuele drempels op de route zijn een hele hulp. Verwijs naar de foto's met de nummering in de vragenlijst. Je kunt de nummers ook op de kaart aanduiden.

Kreeg je voor vertrek duidelijke informatie? Zo niet, wat was er onduidelijk?	1a.
	1b.
	1c.
	1d.
Is het pad toegankelijk? Zijn er moeilijkere punten? Zat je ergens vast?	2a.
	2b.
	2c.
	2d.

**Provincie
Antwerpen**

TOERISME
VLAANDEREN

Zijn er voldoende rustpunten langs het pad? Waar niet?	3a.
	3b.
	3c.
	3d.
Kon je makkelijk gebruikmaken van het sanitair? Zo niet, welke drempels kwam je tegen?	4a.
	4b.
	4c.
	4d.
Kon je makkelijk gebruikmaken van de parkeerplaatsen? Zo niet, welke problemen waren er?	5a.
	5b.
	5c.
	5d.

Ging je naar een café of restaurant in de buurt? Waar? Was het vlot toegankelijk? Wat kon beter?	6a.
	6b.
	6c.
	6d.
Heb je nog andere opmerkingen?	7a.
	7b.
	7c.
	7d.

Promotie via rolvriendelijk.routeyou.com

Indien je route (deels) door de provincie Antwerpen loopt, voegen we die graag toe aan ons online platform. Wij vermelden je wandeling als een 'wandeling van partner'.

Bezorg ons de nodige informatie en doorloop de volgende stappen:

Maak een groep aan op routeyou.com

1. Maak een gratis account aan.
2. [Maak een groep aan op RouteYou](#) en geef die de naam van je wandeling.
3. Selecteer 'publiek' bij zichtbaarheid.

Teken je route uit op routeyou.com

1. Plan een route via de routeplanner (deze [tutorial](#) helpt je op weg).
 - Selecteer 'A naar B'.
 - Selecteer 'wandelroute' bij routetype.
 - Selecteer 'publiek' bij zichtbaarheid.
2. Voeg onder basisgegevens een beschrijving toe aan je route. Vermeld in je beschrijving zeker:
 - De afstand.
 - Over welk type pad je route loopt.
3. Voeg enkele foto's van de paden toe aan je wandeling.
[Bekijk een voorbeeld](#)
4. Voeg de route toe aan de groep die je hebt aangemaakt. Hoe je dat doet, ontdek je [hier](#). Let op: vink 'eigen groepen' aan om je groep te vinden.

Classificeren

Kenmerken

Thema's

Groepen

Zoekterm

Aar I

☐ Eigen groepen

Sluiten

Voeg de informatie over je wandeling toe op routeyou.com

1. Maak een overzicht van alle relevante informatie. Denk zeker aan:
 - Toegankelijke parkeerplaatsen
 - Toegankelijk sanitair
 - Relevante logies, restaurants, cafés en activiteiten
 - Bezienswaardigheden
 - Eventuele drempels
2. Schets een duidelijk beeld van de huidige situatie aan de hand van foto's van elk element (bijvoorbeeld de staat van toegankelijke parkings, de inrichting van een restaurant...)
3. Maak met behulp van deze [tutorial](#) voor elk element een bezienswaardigheid aan in RouteYou. Indien nodig voeg je ook een beschrijving toe. Is er informatie beschikbaar over de toegankelijkheid? Je kunt een hyperlink maken die je naar de info leidt. Voeg ook de foto's toe. Bij 'zichtbaarheid' selecteer je 'publiek'.
4. Voeg elke bezienswaardigheid toe aan de groep die je hebt aangemaakt. [Hier](#) zie je hoe je dat doet.

Bezorg ons de informatie

1. Ga naar je groep (klik rechtsboven op je accountnaam, selecteer 'mijn groepen' en klik op je groepnaam). Klik vervolgens op 'delen' en 'link kopiëren'.
2. Bezorg ons via mail (routedokter@provincieantwerpen.be) de link naar je groep.
3. Geef je mail de titel 'Rolvriendelijke wandeling voor RouteYou in [naam locatie]'.
4. Beschrijf in je mail in enkele zinnen hoe je de wandeling hebt gescreend.

Colofon

De inhoud van deze handleiding vormt de intellectuele eigendom van Toerisme Provincie Antwerpen en wordt beschermd door de wet op het auteursrecht. De inhoud mag niet worden gekopieerd, gedistribueerd, opnieuw gepubliceerd of hergebruikt zonder toestemming van Toerisme Provincie Antwerpen.

Samenstelling & coördinatie:

Jana Deschepper

Eindredactie:

Kip Copy

Lay-out:

Provincie Antwerpen

Beelden:

Toerisme Provincie Antwerpen, Tom Cornille, Mie De Backer, Bart Van Der Moeren, De Vroente, Visit Kalmthout en de Watersnip

Verantwoordelijke uitgever:

Toerisme Provincie Antwerpen APB
Koningin Elisabethlei 22 – 2018 Antwerpen

Wettelijk Depot:

D/2024/0180/05